

Vetoa vertaisuudesta!

Vertaisuus ja vertaisoppiminen järjestöjen työkaluina

Työkalun tavoitteena on lisätä ymmärtämystä vertaisuuden ja vertaisoppimisen mahdollisuuksista järjestökoulutuksessa. Työkalu auttaa tunnistamaan koulutuksellisia ja yksilöllisiä tavoitteita, joita vertaisoppiminen tukee.

Työkaluun sisältyy tietoa vertaisoppimisen perusteista sekä esimerkkejä käytännönläheisistä toteutustavoista. Vertaisoppimista voidaan hyödyntää joko koulutuksen yhteydessä tai koko koulutus voidaan toteuttaa vertaisoppimisena. Verkkokursseilla tapahtuvaan vertaisoppimiseen annetaan myös vinkkejä.

Vertaisuuden ja vertaisoppimisen työkaluja voivat hyödyntää järjestöjen ja yhdistysten koulutuksista vastaavat ja näissä kouluttajina toimivat.

Vertaisuus tukee yhdistys- ja järjestötoiminnassa osallistamista, syventää ymmärtämystä ja uuden tiedon omaksumista. Vertaisuuden ja vertaisoppimisen hyödyntäminen järjestöjen koulutuksissa vahvistaa näille koulutuksille ominaista oppijalähtöisyyttä ja käytäntöön soveltamisen tarvetta.

Mitä vertaisoppiminen on?

- Vertaisoppimisella tarkoitetaan keskenään samanarvoisessa asemassa olevien eli vertaisten yhteistä opiskelua, tietojen jakamista ja toinen toisilta oppimista.
- Vertaisoppiminen on usein ongelmakeskeistä, ratkaisuun pyrkivää oppimista.
- Vertaisoppimiseen liittyy sosiaalisuus ja kokemusperäisyys. Siihen voidaan yhdistää myös asiantuntijatietoa. On hyvä muistaa, että kokemustieto on henkilökohtaista ja joskus myös virheellistä.
- Vertaisoppiminen voi olla epämuodollistakin, mutta silloin kun sitä käytetään osana yhdistyksen tavoitteellista koulutusta, on hyvä sopia toteutustavoista sekä siitä, kuinka vertaisoppiminen tukee oppimisprosessia.

Mitä vertaisoppiminen edistää?

- Vertaisoppimisen on todettu tukevan asioiden ymmärtämistä ja sisäistämistä ulkoa opetteluun sijaan.
- Vertaisuuden huomioiminen ja vertaisoppimisen mahdollistaminen voivat edistää yhteisöön liittymistä ja oppimiseen liittyvien haasteiden vähentymistä

Mihin koulutuksellisiin tavoitteisiin vertaisoppiminen sopii?

- 1) virittäytyminen, esittäytyminen ja koulutuksen tavoitteiden ymmärtäminen
- 2) aikaisemmin opitun huomioiminen
- 3) motivoiminen
- 4) opittavan asian kokonaisuuden hahmottaminen
- 5) opitun yhdistäminen omakohtaisten kokemusten kanssa
- 6) opitun soveltaminen, uuden luominen ja innovointi

Vertaisoppiminen koulutuksen yhteydessä

Sopiva menetelmä, kun tavoitteena on:

- Koulutustilaisuuden alussa tukea oppijan aiemmin opitun suhteuttamista uuteen.
- Koulutustilaisuuden kuluessa syventää ymmärrystä ja tarjota mahdollisuuksia opittuun liittyvien tunteiden ja muiden kokemusten käsittelyyn.
- Koulutustilaisuuden päätteeksi vahvistaa opitun sisäistämistä.

Vertaisuus ja vertaisoppiminen työkaluina koulutuksen yhteydessä:

Parityöskentely

Koulutukseen osallistujien jakaminen yhdessä työskenteleviksi pareiksi on usein käytetty, ja myös helppo ja hyödyllinen tapa hyödyntää vertaisuutta ja vertaisoppimista. Parityöskentelyä voidaan hyödyntää esimerkiksi koulutuksen aloitusvaiheessa tutustumisen edistämiseksi, ja sitä voidaan hyödyntää tilanteissa, joissa pohditaan opittavan asian soveltamista esimerkiksi omaan järjestön tai yhdistykseen tai osallistujien elämään. Tällöin opittavaan asiaan saadaan liitettyä omakohtaiset kokemukset ja parin kanssa keskustelu auttaa tunnistamaan useampia näkökulmia. Keskustelu ja ajatusten jakaminen soveltuu myös sensitiivisten aiheiden oma-kohtaistamiseen: kaksin on turvallisempaa jakaa ajatuksia aiheista, joita ei koko ryhmässä voi jakaa. Parityöskentelynä voidaan ratkaista myös haasteellisia sisältöjä. Esimerkiksi yhdistyksen taloudenhoitoon liittyvien käsitteiden avaaminen toisen kanssa helpottaa käsitteiden ymmärtämistä. Vertaisuutta hyödyntävän parityöskentelyn osuus koulutuksessa on hyvä suunnitella etukäteen. Parien vaihtoon on myös hyvä kiinnittää huomiota. Joihinkin koulutusaiheisiin voi sopia, että sama pari työskentelee koko ajan yhdessä. Parityöskentelyn tueksi kouluttaja voi laatia ohjaavia kysymyksiä.

Ohjaavat kortit

Ohjaavissa korteissa on kysymyksiä ja pohdintatehtäviä koulutusaiheeseen liittyen. Kysymyksiä voi laatia koulutustilaisuuden aloitusvaiheeseen, oppimista syventävään vaiheeseen ja koulutuksen päätös- ja yhteenvetovaiheeseen. Kortteja voidaan hyödyntää pari- tai pienryhmissä ja niistä voi valmistaa myös verkkoversion. Korttien sisältö voi vaihdella tiedollisesta sisällöstä opitun omakohtaistamiseen ja käytäntöön soveltamiseen. Kortit auttavat oppijoita vertaistiedon ja -kokemusten jakamisessa ja osallistujien aktivoimisessa ja osallistamisessa.

Mind map eli miellekartta

Menetelmässä voi toteuttaa yksilö- ja vertaistyöskentelyä. Miellekarttaa piirrettäessä ja kirjoittaessa, esimerkiksi ensin yksin ja sitten yhdessä parin kanssa, luodaan käsitys siitä, kuinka koulutuksen sisältö ja tavoitteet liittyvät omaan yhdistykseen. Kokonaisuuden hallinta ei tunnu liian haasteelliselta, kun asiat on havainnollistettu miellekarttaan ja kokonaisuuden osista ja niiden liittymisestä toisiinsa voi keskustella toisten vertaisten kanssa ja tarvittaessa kukin voi saada toisilta näkökulmia itseä askarruttavaan kysymykseen. Jos koulutuksessa on mukana useampi samasta yhdistyksestä tai järjestöstä, voi miellekartta tukea myös yhteisen käsityksen syntymistä kaikesta siitä osaamisesta, jota omassa yhdistyksessä on tai mikä pitäisi saavuttaa.

Vertaiskävely

Koulutuskokonaisuus rakennetaan niin, että tietyissä vaiheissa osallistujat lähtevät joko luontoon tai koulutuksen yhteydessä olevaan tilaan ”kävelylle” 2–4 hengen ryhmissä. Kävelyn aikana vaihdetaan ajatuksia tai jaetaan kunkin omakohtaista tietoa annetuista aiheista etukäteen ohjeistetun tai mukaan annettavan ”kävelykartan” muodossa. ”Kävelykarttaan” voidaan kirjata reitin varrelle konkreettisia pysähdyspaikkoja ja kullakin pysähdyspaikalla on oma teemansa tai kysymyksensä. Aiheet voidaan valita esimerkiksi niin, että niiden kautta kouluttaja voi saada myös diagnostista tietoa opitun ymmärtämisestä ja siihenastisesta oppimisesta. Vertaiskävelyn ajatukset ja vastaukset jaetaan koko ryhmän kanssa kouluttajan antaman ohjeistuksen mukaan. Ajatuksia ja vastauksia voidaan koota myös koulutuksen järjestäjän toimesta niin, että kullakin pysähdyspaikalla on ”huoltoasema” kirjureineen.

Oppijan tai oppijaryhmän oman osaamisen analysointi oppimisjanalla

Koulutuksen järjestäjä tai kouluttaja kertovat ensin opittavaan aiheeseen liittyvän tavoitetilan eli millaisia asioita koulutukseen osallistuvan odotetaan koulutuksen jälkeen hallitsevan. Tavoitetilaa kouluttaja havainnollistaa oppimisjanalla, jonka toisessa päässä on tavoitetila sisältöineen. Koulutukseen osallistuvia ohjataan pohtimaan ensin joko yksin, pareina tai 2–3 osallistujan ryhmässä omaa osaamistaan suhteessa tavoitetilaan. Oppimisjanan hyödyntäminen sopii erityisesti koulutuksiin, joissa on tavoitteena lisätä useamman saman yhdistyksen toimijan osaamista kyseisestä aiheesta, esimerkiksi yhdistyksen hallitusosaamisesta. Oppimisjana ohjaa analysoimaan oppijan ja yhdistyksen toimijoiden suhdetta juuri niihin tavoitteisiin, jotka ovat oleellisia koulutuksen tavoitteelle. Yhteinen jakaminen ja osallistujien tietotaidon vertaisjakaminen auttavat yhteisen tavoitteen saavuttamisessa.

Koko koulutus toteutetaan vertaisoppimisena

Sopiva menetelmä, kun tavoitteena on:

- Oppia paljon soveltamista edellyttävää ja käytäntöön vietävää sisältöä.
- Varmistaa, että oppimisen tiedollinen sisältö on opittavilla hallussa.
- Oppimiseen liittyvien haasteiden kohtaaminen ja loiventaminen.
- Oppimisen vieminen omaan yhteisöön tai yhteisöön. Oppija on esimerkiksi osallistunut yhdistyksen järjestämään koulutukseen, jonka jälkeen hän vertaisoppimisen ja -jakamisen keinoin jalkauttaa oppimaansa yhdistysyhteisönsä muille toimijoille.
- Ryhmätoiminnan avulla vahvistaa sosiaalisuutta ja jäsenten keskinäistä luottamusta. Tällöin yhteinen tehtävä ja ryhmätoiminta voi vahvistaa yhteisön, yhdistyksen tai järjestön kiinteyttä.

Käytännön työkaluja, kun koko koulutus toteutetaan vertaisoppimisena:

Vertaisopintoryhmän perustaminen

Ryhmää perustaessa on hyvä pohtia, tarvitaanko ryhmälle vertaisohjaaja vai onnistuuko toteutus ryhmän keskinäisellä jakamisella ja osaamisella. Ryhmän on myös tärkeää luoda yhteinen tavoite siitä, mitä on tarkoitus saavuttaa tai oppia. Kyse on yhteistoiminnallisesta oppimisesta, jolloin tehtävät ja vastuu voidaan jakaa (co-operation) tai toteuttaa yhteistyöllisesti (collaboration). Opintokeskus SIVIS tukee myös taloudellisesti vertaisopintoryhmiä.

Vertaisoppijaparien luominen

Vertaisoppijapareina käydään läpi koulutuksen järjestäjän tai toteuttajan tekemä valmis materiaali tai oppimista ohjaava kysymyskokonaisuus. Vertaisoppijapareista muodostetaan 2+2 ryhmä, jolloin opitun ja sisäistetyn määrä kasvaa ja yhdessä jaetut näkökulmat lisäävät. Eli ensin toimitaan vertaisoppijapareina, ja tämän jälkeen muodostetaan neljän hengen ryhmä. Toteutus voi olla kertakohtainen tai yhdessä sopien sisältää useammankin ryhmätapaamisen.

Vertaiskävelyt ja -kahvilat ja muut sovellukset.

Nämä voidaan toteuttaa suunnitellusti eli ”kävelykartan” mukaan, jossa on ”pysähdyspaikat” kysymyksineen. Osallistujat ovat saaneet ennakkoon sisältömateriaalin tai ”kahvilapöydissä” on opittavaan aihealueeseen eri näkökulmista liitetty kysymyksiä tai keskusteluvinkkejä. Oleellista on, että osallistujat tietävät ja sisäistävät kävelyn tavoitteen ja merkityksen oppimistavoitteiden näkökulmasta.

Sisältökohtaiset vertaispienryhmät

Ryhmät kokoontuvat joko koulutuksen järjestäjän kohdistaman sisällön tai teeman mukaisesti tai itseohjautuvasti eli kukin ryhmä päättää itse aiheesta ja tavoitteista. Kukin ryhmä kokoontuu yhdessä sovitun kokoontumiskertojen määrään. Oppimisen kannalta on oleellista, että nämä pienryhmät voivat kokoontua jakamaan tietoja ja jo saatuja käytännön näkemyksiä yhdessä. Ryhmätapaamisten toteutus on koulutuksesta vastaavan hyvä suunnitella etukäteen. Pienryhmiä varten voidaan tuottaa myös tiivistä oheismateriaalia.

Ilmiölähtöiset ja tutkivat pienryhmät

Ryhmän osallistujat ovat yhdessä määritelleet ilmiön tai asian, josta kokevat tarvetta saada lisää tietoa ja ratkaisun. Aiheesta voidaan tuottaa myös kooste tai selvitys. Opintokeskus Sivis tukee myös näin toimivia vertaisopintoryhmiä.

Vertaisopintokortit

Kortit ja ”korttipeli” on laadittu niin, että ne muodostavat oppimistavoitteissa ja -sisällöissä kumuloituvan kokonaisuuden. Kortteja voidaan valmistaa eri aiheista ja niiden yhteyteen laaditaan ohjeistus käytännön toteutuksesta. Toteutus edellyttää järjestön panosta materiaalin tuottamiseen.

Vertaisoppiminen verkkokoulutuksen yhteydessä

Sopiva menetelmä, kun tavoitteena on:

- Edistää vuorovaikutuksen syntymistä osallistujien kesken ja vahvistaa näin osallistumisaktiivisuutta koko koulutukseen
- Vertaisuutta verkkokursseilla voi toteuttaa organisoimalla:
 - a) vertaistapaamisia läsnäolo kohtaamisina joko ennen koulutusta tai koulutuksen aikana ja näillä tapaamisilla voi olla ennalta annetut, ohjaavat keskusteluaiheet. Tämä voi vahvistaa oppijan suhdetta oppivaan ryhmään ja koulutuksen järjestäjään.
 - b) Verkkokoulutukseen osallistujat saavat oppimistehtäviä pareittain ja he voivat sopia, kuinka toteuttavat tapaamisen joko verkossa tai läsnä.

Keskustelu on aina hyvä tapa hyödyntää vertaisuutta verkkokursseilla. Keskustelua voi hyödyntää tavoitteellisesti ja ohjatusti. Koulutuksen vastuhenkilö voi valmistella etukäteen keskustelukysymyksiä, ja kysymykset voidaan tilanteen ja tavoitteen mukaan välittää etukäteen osallistujille. Verkkokoulutukseen osallistujat voivat myös valmistaa itse kysymyksiä. Tällaisten yhteisten keskustelutarjojen työstäminen ja toteuttaminen auttaa oppijaa keskeisten, ja kenties haasteellisten, oppimissisältöjen hallinnassa. Kysymyssarjat voivat laajentaa osallistujien näkemystä opintoaiheen kokonaisuudesta ja siihen liittyvistä osa-alueista.

Keskustelu- ja kysymysosiot osana verkkokurssia on hyvä valmistaa huolella etukäteen. Kysymyksillä voidaan ohjata oppijaa etsimällä vastauksia kysymyksiin, miten? mitä? miksi? millaisia ratkaisuja? mitä voisi tehdä toisin? mitä seuraa toiminnosta X? jne. Keskustelu- ja kysymysosiot osana verkkokurssia voidaan toteuttaa joko yhteisenä verkkokeskusteluna tai pienryhmätiloihin jakaen.